

تأثیر دو روش آموزشی سخنرانی و پمفلت بر آگاهی دانش آموزان دختر دوره متوسطه شهر یزد نسبت به احیای قلبی تنفسی

رضا امامی مبینی^{۱*}، حسین نظمیه^۱ خدیجه دهقانی^۱، زهرا پور موحد^۱

خلاصه

زمینه و هدف: هر ساله ضربان قلب و توالی تنفس عده زیادی از انسان‌ها به دلایل مختلف، دچار توقف ناگهانی می‌شود. عملیات احیاء قلبی تنفسی از مهم‌ترین مداخلات طبی است که می‌تواند قبل از صدمات دائمی مغز حیات را به این انسان‌ها بازگرداند. با توجه به جوان بودن جامعه ایران، و بالابودن تعداد دانش آموزان و با عنایت به نتایج تحقیقات، که افراد جوان انگیزه بیشتری برای آموختن مهارت‌های احیاء قلبی تنفسی نسبت به بزرگسالان از خود نشان می‌دهند، این تحقیق با هدف تعیین تأثیر دو روش آموزشی سخنرانی و پمفلت بر آگاهی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر یزد نسبت به احیاء قلبی تنفسی انجام گرفته است.

مواد و روش‌ها: در این مطالعه نیمه‌تجربی، تعداد ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر یزد، به‌صورت تصادفی طبقه‌ای انتخاب و در دو گروه ۱۰۰ نفره مورد بررسی قرار گرفتند. ابتدا میزان آگاهی دو گروه دانش‌آموزان، از طریق Pre test مورد سنجش قرار گرفت. سپس آموزش احیاء قلبی تنفسی در یک گروه از طریق سخنرانی و در گروه دیگر از طریق دادن پمفلت انجام شد، بعد از گذشت یک هفته از اتمام آموزش، میزان آگاهی از طریق Post test سنجیده و با هم‌دیگر مقایسه گردید. ابزار جمع‌آوری اطلاعات، پرسشنامه بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS و آمار توصیفی و آزمون‌های غیرپارامتریک زوجی استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج به‌دست آمده در این مطالعه بیانگر آگاهی پائین جامعه مورد بررسی، قبل از آموزش بوده و آموزش تأثیر زیادی در افزایش آگاهی نسبت به احیاء قلبی تنفسی در هر دو گروه داشت. در روش سخنرانی ۴۸/۵ درصد از دانش‌آموزان آگاهی متوسط تا خوب و در روش پمفلت ۴۵ درصد، آگاهی متوسط تا خوب را کسب نمودند که اختلاف بین دو روش، معنی‌دار نبود.

نتیجه‌گیری: با توجه به میزان آگاهی پایین دانش‌آموزان قبل از آموزش، پیشنهاد می‌گردد که آموزش مهارت‌های احیاء قلبی تنفسی به‌صورت تئوری و عملی، در دروس مقطع متوسطه گنجانده شود که با عنایت به نتایج حاصل از این تحقیق، بهتر است آموزش به صورت سخنرانی، در نظر گرفته شود.

واژه‌های کلیدی: آگاهی، سخنرانی، پمفلت، دانش‌آموز، احیاء قلبی تنفسی

مقدمه

هر ساله ضربان قلب و توالی تنفس عده زیادی از انسان‌ها، به دلایل مختلف دچار توقف ناگهانی می‌شود که وقوع این حادثه، برای بسیاری از آن‌ها، زود هنگام است. سالانه تقریباً یک میلیون آمریکایی دچار حملات قلبی شده و تقریباً ۷۰۰/۰۰۰ نفر از آن‌ها می‌میرند. ۳۵۰/۰۰۰ فقره از این حوادث در خارج از محیط بیمارستان اتفاق می‌افتد. حدوداً ۱۰۰/۰۰۰ نفر به علت حوادث مختلفی نظیر غرق‌شدگی، خفگی، برق‌گرفتگی، مسمومیت دارویی، تصادف با اتومبیل، آتش‌سوزی دچار مرگ و میر می‌شوند. تحقیقات پزشکی نشان داده است که ۲۰ درصد از این مرگ و میرها، قابل پیشگیری می‌باشد، به شرط آن‌که احیاء قلبی تنفسی سریعاً شروع گردد [۲ و ۱]. به هر علتی، اگر پمپاژ قلب دچار اشکال شود، منجر به مختل شدن اکسیژن‌رسانی به بافت‌های بدن شده و زندگی انسان به خطر می‌افتد. در بین سلول‌های بدن، یاخته‌های سیستم عصبی مرکزی از جمله مغز، از حساسیت و آسیب‌پذیری بیشتری برخوردارند. به طوری که اگر بیش از ۶-۴ دقیقه از اکسیژن محروم شوند، آسیب‌های غیرقابل برگشتی را متحمل می‌شوند. به دلیل اهمیت این مقوله، امروزه به جای احیاء قلبی تنفسی، واژه "احیای قلبی ریوی مغزی" را مطرح می‌کنند [۳ و ۴]. به دلیل مهم بودن موضوع احیاء قلبی تنفسی، طی کنفرانسی در سال ۱۹۶۶ با همکاری انجمن قلب آمریکا، آموزش احیاء قلبی ریوی برای کلیه پرسنل بهداشتی درمانی الزامی تشخیص داده شد و در سال ۱۹۷۳ طی کنفرانسی دیگر، آموزش همگانی احیاء قلبی تنفسی در سطح کل جامعه پیشنهاد گردید که به دنبال اجرای آن تا به حال، حدود ۵۰ میلیون آمریکایی، عملیات احیاء قلبی تنفسی را به صورت نظری و عملی آموزش دیده‌اند. مطالعات انجام شده در استرالیا، بیانگر آن است که درصد پایینی از افراد جامعه، آموزش احیاء قلبی تنفسی دیده‌اند و محققان پیشنهاد می‌کنند آموزش فوق، برای آمادگی کل افراد جامعه لازم است [۵ و ۶].

در بررسی میزان مهارت دانش‌آموزان دبیرستانی شیراز در انجام احیاء قلبی تنفسی، نتایج نشان داد که اکثر دانش‌آموزان از آگاهی و مهارت ضعیفی برخوردار بودند ولی بعد از آموزش، در مجموع نمره کسب شده در حد مطلوبی بود [۷]. در تحقیق دیگری با عنوان تأثیر آموزش احیاء قلبی تنفسی پایه بر آگاهی و عملکرد دختران دانش‌آموز سال سوم دبیرستان، نتایج نشان داد که بین میانگین نمرات آگاهی و عملکرد قبل و بعد از آموزش، اختلاف معنی‌داری ($p=0.000$) وجود دارد [۸]. طبق مطالعات صورت‌گرفته، هیچ سنی برای آموزش احیاء قلبی

تنفسی، بهتر از سنین دوره مدرسه نمی‌باشد، چرا که افراد جوان بهتر از افراد بزرگسال، جهت آموزش مهارت‌های احیاء قلبی تنفسی، انگیزه پیدا می‌کنند. هم‌چنین در این سنین، مهارت‌های روانی-حرکتی، بهتر پابرجا می‌مانند (۷). با توجه به جوان بودن جامعه ایران، و بالابودن تعداد دانش‌آموزان در سطح مقطع متوسطه و با عنایت به اهمیت موضوع آموزش احیاء قلبی تنفسی در سطح همگانی، این تحقیق با هدف تعیین تأثیر دو روش آموزشی سخنرانی و پمفلت بر ارتقاء آگاهی دانش‌آموزان دوره متوسطه شهر یزد نسبت به احیاء قلبی تنفسی انجام گرفته است.

مواد و روش‌ها

در این مطالعه نیمه‌تجربی، تعداد ۲۰۰ نفر از دانش‌آموزان دختر مقطع متوسطه شهر یزد، به صورت تصادفی طبقه‌ای و به نسبت مساوی از دو رشته تجربی و انسانی انتخاب و به دو گروه ۱۰۰ نفره تقسیم شدند. محیط پژوهش شامل کلیه دبیرستان‌های دخترانه تجربی و انسانی شهر یزد بود. برای سنجش آگاهی از ابزار پرسشنامه پژوهش‌ساخته، شامل ۲۰ سوال تستی چهار گزینه‌ای در حیطه‌های مختلف احیاء قلبی تنفسی استفاده گردید. در معیار رتبه‌بندی متغیر آگاهی، دانش‌آموزانی که از ۲۰ سوال بین ۱ تا ۹ سوال پاسخ صحیح داده بودند، "آگاهی ضعیف"، بین ۱۰ تا ۱۵ پاسخ صحیح به‌عنوان "آگاهی متوسط"، و به ۱۶ پاسخ صحیح و بیشتر "آگاهی خوب" در نظر گرفته شد. جهت تعیین اعتبار علمی پرسشنامه از روش آلفا کرونباخ کمک گرفته شد. ابتدا میزان آگاهی دانش‌آموزان از طریق پرسشنامه مورد سنجش قرار گرفت سپس آموزش احیاء قلبی تنفسی (مراحل A, B, C, D) داده شد که در روش سخنرانی به مدت ۴ روز هر روز به مدت ۳۰ دقیقه و در روش پمفلت، کتابچه‌ها بین دانش‌آموزان توزیع گردید. بعد از ۷ روز از آموزش، میزان آگاهی دو گروه، مجدداً به وسیله پرسشنامه خودساخته مورد سنجش قرار گرفت. اطلاعات پس از جمع‌آوری از طریق نرم افزار SPSS و با استفاده از روش آماری توصیفی و آزمون‌های غیرپارامتریک زوجی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

یافته‌های این پژوهش در مرحله قبل از آموزش، حاکی است که از مجموع ۲۰۰ دانش‌آموز ۱۷۷ نفر (۸۸/۵ درصد) دارای "آگاهی ضعیف"، ۲۳ نفر (۱۱/۵ درصد) دارای "آگاهی متوسط"

دانش‌آموزان قبل و بعد از آموزش، اختلاف معنی داری را نشان داد ($p=0/000$) که نتایج فوق در جدول شماره (۱) به تصویر کشیده شده است:

بودند و هیچ‌کدام از دانش‌آموزان، "آگاهی خوب" نداشتند. بعد از آموزش از طریق سخنرانی و پمفلت به هر یک از گروه‌های ۱۰۰ نفره، این نتایج به دست آمد: در روش سخنرانی ۹۷ مورد (۴۸/۵ درصد) در سطح "آگاهی متوسط تا خوب" و در روش پمفلت ۹۰ مورد (۴۵ درصد) در سطح "آگاهی متوسط تا خوب" قرار داشتند. آزمون آماری Kappa بین میزان آگاهی

جدول شماره یک: توزیع فراوانی نسبی آگاهی دانش‌آموزان قبل و بعد از آموزش (به روش سخنرانی، پمفلت)

میزان آگاهی		ضعیف		متوسط		خوب		جمع	
		تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد
قبل از آموزش		۱۷۷	۸۸/۵	۲۳	۱۱/۵	۰	۰	۲۰۰	۱۰۰
بعد از آموزش	سخنرانی	۳	۱/۵	۵۴	۲۷	۴۳	۲۱/۵	۱۰۰	۵۰
	پمفلت	۱۰	۵	۳۷	۱۸/۵	۵۳	۲۶/۵	۱۰۰	۵۰

بحث

همان‌طور که در یافته‌ها ملاحظه گردید، میزان آگاهی ۸۸/۵ درصد از دانش‌آموزان مورد مطالعه، در رابطه با احیاء قلبی تنفسی، قبل از آموزش در حد "ضعیف" و آگاهی هیچ‌کدام در حد "خوب" نبود. Catherin در مطالعه مشابهی که تحت عنوان میزان دانش و مهارت‌های احیاء قلبی تنفسی در دانشجویان پرستاری مقطع لیسانس در سال ۲۰۰۶ انجام داد، نیز دریافت که میزان آگاهی دانشجویان قبل از آموزش احیاء قلبی تنفسی، پایین و تنها ۱ نفر از ۵۵ نفر دانشجوی شرکت کننده، در حد استاندارد بوده است [۹] هم‌چنین در تحقیقی با عنوان بررسی میزان آگاهی و نگرش دانش‌آموزان سنین ۱۶-۱۷ سال مقطع دبیرستان در نیویورک، نیز مشخص گردید که میزان آگاهی در حد ضعیف بوده است [۱۰].

در این مطالعه، مشخص گردید بین میزان آگاهی قبل و بعد از آموزش در هر دو روش سخنرانی و پمفلت از نظر آزمون آماری Kappa اختلاف معنی‌داری وجود داشت ($p=0,000$) به‌گونه‌ای که میزان آگاهی دانش‌آموزان بعد از آموزش به روش سخنرانی ۴۸/۵ درصد در سطح متوسط و خوب، و در روش پمفلت ۴۵ درصد، در سطح متوسط و خوب ارزیابی شد. این نتیجه نشان می‌دهد هرچند که در مجموع، روش آموزش سخنرانی موثرتر از روش پمفلت بوده اما اختلاف بین نتایج دو روش آموزش، معنی‌دار نبوده است. در مورد تأثیر مثبت آموزش بر میزان آگاهی، تحقیقات زیادی صورت گرفته است. در مطالعه‌ای که توسط امیرزاده و همکاران در خصوص مقایسه اثر دو روش سخنرانی و کتابچه آموزشی بر میزان آگاهی دانش‌آموزان از بیماری ایدز، نتایج نشان داد که هر دو روش آموزش به یک نسبت بر افزایش آگاهی دانش‌آموزان موثر بوده و اختلاف معنی‌داری بین دو شیوه آموزشی دیده نشده است [۱۱] که با نتایج مطالعه ما، هم‌خوانی دارد اما در تحقیق دیگری با عنوان مقایسه تأثیر دو روش آموزش سخنرانی و پمفلت بر میزان آگاهی و نگرش دانش‌آموزان دختر سال آخر دبیرستان در مورد بیماری ایدز، نتایج نشان داد که میزان آگاهی در دو گروه آموزشی (سخنرانی و پمفلت) بعد از مداخله افزایش داشت هم‌چنین میزان نگرش در گروه آموزش به روش سخنرانی، به طور معنی‌داری مثبت‌تر بوده است [۱۲]. در این رابطه، نتایج تحقیق قنبری و عطرکار روشن در خصوص بررسی تأثیر آموزش با استفاده از دیسک فشرده و بوکت، بر فرآیندهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامائی در مورد خودآزمایی پستان نیز نشان داد که در هر دو گروه از دانشجویان، میانگین و انحراف معیار نمرات کسب شده از آگاهی قبل و بعد از آموزش تفاوت معنی‌داری نشان داد [۱۳].

تحت عنوان مقایسه تأثیر دو روش آموزش بهداشت (کتابچه آموزشی و تدریس) بر نحوه مصرف قرص ضد بارداری خوراکی در بانوان مصرف‌کننده این قرص‌ها در مراکز بهداشتی انجام داد و نتایج نشان داد که روش سخنرانی، با بیش از ۹۹ درصد اطمینان، مؤثرتر از روش کتابچه آموزشی بوده است [۱۴]

همان‌طور که در یافته‌ها ملاحظه گردید، میزان آگاهی ۸۸/۵ درصد از دانش‌آموزان مورد مطالعه، در رابطه با احیاء قلبی تنفسی، قبل از آموزش در حد "ضعیف" و آگاهی هیچ‌کدام در حد "خوب" نبود. Catherin در مطالعه مشابهی که تحت عنوان میزان دانش و مهارت‌های احیاء قلبی تنفسی در دانشجویان پرستاری مقطع لیسانس در سال ۲۰۰۶ انجام داد، نیز دریافت که میزان آگاهی دانشجویان قبل از آموزش احیاء قلبی تنفسی، پایین و تنها ۱ نفر از ۵۵ نفر دانشجوی شرکت کننده، در حد استاندارد بوده است [۹] هم‌چنین در تحقیقی با عنوان بررسی میزان آگاهی و نگرش دانش‌آموزان سنین ۱۶-۱۷ سال مقطع دبیرستان در نیویورک، نیز مشخص گردید که میزان آگاهی در حد ضعیف بوده است [۱۰].

در این مطالعه، مشخص گردید بین میزان آگاهی قبل و بعد از آموزش در هر دو روش سخنرانی و پمفلت از نظر آزمون آماری Kappa اختلاف معنی‌داری وجود داشت ($p=0,000$) به‌گونه‌ای که میزان آگاهی دانش‌آموزان بعد از آموزش به روش سخنرانی ۴۸/۵ درصد در سطح متوسط و خوب، و در روش پمفلت ۴۵ درصد، در سطح متوسط و خوب ارزیابی شد. این نتیجه نشان می‌دهد هرچند که در مجموع، روش آموزش سخنرانی موثرتر از روش پمفلت بوده اما اختلاف بین نتایج دو روش آموزش، معنی‌دار نبوده است. در مورد تأثیر مثبت آموزش بر میزان آگاهی، تحقیقات زیادی صورت گرفته است. در مطالعه‌ای که توسط امیرزاده و همکاران در خصوص

نتیجه‌گیری

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش مبنی بر آگاهی پائین دانش آموزان نسبت به احیاء قلبی تنفسی قبل از آموزش، پیشنهاد می‌شود همان‌طور که در سال‌های اخیر، آموزش احیاء قلبی تنفسی به صورت واحد درسی در بیشتر رشته‌های گروه پزشکی گنجانده شده، این آموزش در دروس تمام رشته‌های مقطع متوسطه هم گنجانده شود و دوره آموزش احیاء قلبی تنفسی هر چند وقت یک‌بار تکرار گردد. هم‌چنین پیشنهاد می‌گردد با توجه به این‌که پژوهش حاضر در مورد میزان آگاهی دانش آموزان در مورد احیاء قلبی تنفسی بود، پژوهشی تحت عنوان بررسی میزان مهارت‌های احیاء قلبی تنفسی در گروه‌های مختلف مورد مطالعه، انجام گیرد.

منابع

- ۱- علویان م. راهنمای سلامتی: کمک‌های اولیه در مدرسه و اردو، تهران: انتشارات نور دانش، ۱۳۸۴، صفحه ۱۲-۱۱.
- 2- Mancini MG, Kay W. AED changing the way you respond to cardiac arrest. AJN, May 1999; 95(5):28.
- 3- Dworkin, GM. Teaching CPR in the schools, JAMA, 2004; 227(7):76-80.
- 4- Smith KL, Cameron PA, Meyer AD, Mcneil JJ. Is the public equipped to act in out of hospital cardiac emergencies? Emerge Med J, 2003; 20:85-87.
- ۵- موسوی س.م. اصول علمی و کاربرد احیای قلبی ریوی. تهران: انتشارات نشر جامعه نگر، ۱۳۸۳، صفحه ۴-۳.
- 6- Inwood H. Knowledge of resuscitation. Intensive and Critical Care Nursing, 2004; 6(10):33-39.
- 7- http://idochp2.irandoc.ac.ir/fulltextmanager_fulltext_15/se/57/57711.pa/f

۸- داوری م. تأثیر آموزش احیاء قلبی تنفسی پایه بر آگاهی و عملکرد دختران دانش‌آموز سال سوم دبیرستان. فصلنامه پرستاری ایران ۱۷(۳۹)، سال ۸۳، صفحه ۵۷-۶۳.

9- Catherin M. Undergraduate, nursing student, acquisition and retention of CPR Knowledge and Skills. Nurse Education Today, 2006; 26:218-227.

10- Parnell MM, Pearson P, Larson PD. Knowledge of and attitudes towards resuscitation in New Zealand-school student. Emerg.Med.J, 2006; 232:899-902.

۱۱- امیرزاده ن، و همکاران. مقایسه دو روش آموزش بهداشت (کتابچه و سخنرانی) بر میزان آگاهی دانش آموزان از بیماری ایدز در مراکز پیش دانشگاهی. فصلنامه دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه، شماره سوم ، سال ۱۳۸۳ ، صفحه ۱۱۱ - ۱۰۵.

۱۲- کریمی س، کاظمی م. مقایسه تأثیر دو روش آموزش سخنرانی و پمفلت بر میزان آگاهی و نگرش دانش آموزان دختر سال آخر دبیرستان شهر سیرجان در مورد بیماری ایدز. مجله پزشکی هرمزگان، شماره سوم، سال ۸۵، صفحه ۲۸۵-۲۹۰.

۱۳- قنبری ع، عطرکار ر. بررسی مقایسه‌ای تأثیر آموزش با استفاده از دیسک فشرده و بوکت بر فرآیندهای یادگیری دانشجویان پرستاری و مامایی در مورد خودآزمایی پستان. خلاصه مقالات اولین کنگره سراسری آموزش بهداشت، ۲۰-۸ آذر ۱۳۸۲ ، صفحه ۱۱۷.

۱۴- گرانمایه م. مقایسه تأثیر دو روش آموزشی (کتابچه و سخنرانی) بر نحوه مصرف قرص ضد بارداری خوراکی در بانوان مصرف کننده این قرص‌ها در درمانگاه غیردرمانی. خلاصه مقالات سمینار سراسری آموزش به مددجو، ۶-۸ شهریور ۱۳۷۵، صفحه ۹۲-۹۳.

Survey on The effect of two educational methods, lecture and pamphlet on awareness of high school female students from Yazd about cardio pulmonary resuscitation

R.Emami mayboudi^{1*} MSc, H.Nazmieh¹.MSc, KH.Dehghani¹.MSc, Z.Pourmovahed¹ MSc.

1- Academic Member of Shahid Sadughi Nursing and Midwifery collage, Yazd University of Medical Sciences, Iran.

*Corresponding author Tel: 09132574509

Background and Objectives: A large number of people are involved in cardiopulmonary arrest. Cardiopulmonary resuscitation (CPR) is of the most important medical interventions enabling to saving life before permanent brain Damage. A vast majority of our population is students and they show more tendency than adults for learning including training course about CPR operation. This study was performed to compare the effects of two education methods, lecture and pamphlet on awareness of high school female student from Yazd concerning CPR.

Material and Method: in this semi- experimental study 200 students were randomly selected and then divided into two equal groups firstly; the rate of students, awareness was assessed using a pretest. Two groups received education separately by lecture or pamphlet for one week .post – education awareness was then assessed and compare with the pretest result the tool for data collection was a questioner and SPSS software and paired non –parametric test were used to analyze the data.

Results: the results of pretest showed that the participants had a low level of awareness about CPR. The one- week education improved significantly the awareness status in both groups. Post –test results showed that there was no significant difference in awareness level between two groups (lecture group, 48.5%.VS pamphlet group 45%).

Conclusion: Due to low level of awareness among students we suggest to include the CPR training course, theoretically and practically preferably as lecture method to the educational curriculum of high school courses.

.Key words: Instruction, lecture, Pamphlet, Student, CPR